

ג-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת וישב

חלק מהענינים שנידונו בספר

- 644. משל לפחמי - מדוע רוצה הפחמי לשרוף את הפשתן.....
- 646. מדוע לא ינחלו הצדיקים ב' עולמות.....
- 654. מדוע חששו האחים מ'מלוכת יוסף'.....
- 659. 'פתרון חלומות' - האם הם דברים קבועים [בהתאם לחלום] או תלויים האדם הפותר?.....
- 665. מלחמת השבטים נגד 'מלכות' יוסף, מה מונח במלכות ועל מה היתה המלחמה.....
- 675. כשזוכה האדם לקבל 'רמז מן השמים' - חייב לנצל זה.....
- 683. מדוע התירו השבטים להרוג את יוסף - כאשר ניתן להצילו ע"י מכירה לעבד.....
- 699. הנה עתידים להוולד לו הרבה ילדים - ומה איכפת לו לתת ילד אחד לאחיו?.....
- 702. איך עלה בדעת תמר 'דבר מרוחק' כל כך - שיגש יהודה לאשה בפרשת דרכים?.....
- 704. כפי שפוסקים ה'צדיקים' בארץ - כך נקבע בשמים.....
- 712. מחלוקת: האם מותר/חייב אדם ליפול לכבשן - כדי להציל חבירו מ'הלבנת פנים'.....
- 720. 'גדלות' הנמנע מאיסור - כשיש לו 'הוראת היתר'.....
- 722. אינורת"ח - ונמצא במחיצת הקב"ה.....
- 723. עבירה שאדם עושה בסתר - יעמוד עמה בגלוי לעוה"ב, נגד כל 'גדולי הדור'.....

ויבא יוסף את דיבתם (לו ב)

■ האם עבר יוסף על איסור לה"ר רש"י ג' דברים: אבר מן החי, זלוול בבני השפחות, עריות, ובג' דברים אילו לקה.

א"ק, צ"ב א. מדוע לא אמר: שלקה על עצם איסור 'לשון הרע' [שסיפר על אחיו], ועל כן נענש שהוציאה עליו הארורה [אשת פוטיפר] לשון הרע כפי כל (רש"י להלן מ א).

ב. [נחל אליהו], מדוע אמר 'ויבא' יוסף את דיבתם, ובכל מקום כותב גבי לה"ר לשון 'הוצאה', כגון (במדבר ד): 'וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה'.

וי"ל: החדא מתרצת חברתה, לפי שהקפיד יוסף שלא לפרסם הענין [ולא עשה כדרך המספרים לה"ר ש'מוציאים' לכל את דיבתם], והקפיד להביא [הלה"ר] לאביו בלבד 'לצורך', ולכך על 'עצם הלה"ר' לא נענש.

ועשה לו כנתת פסים (לו ג)

רואים בני האדם ומקנאים - ואינם יודעים מה שרואים, הנה אותה כתונת פסים שקנאו בו, מורכבת מצרותיו של יוסף פוטיפר פוחרים ישמעאליים, מדינים [ט"א - מפי השמועה].

והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי (לו ט)

א"ק, צ"ב דב'דבר עגול' איך שייך שיהי' ניכר בו השתחוואה? וי"ל דאכן לא שייך, אך בחלום 'הרגיש' יוסף שהם משתחוים לו, ובכך אתי שפיר דכתיב: בחלום השני: 'ויסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו', דבחלום זה נוסף 'דיבור' שאמר להם יוסף [דבר שלא ראה], אלא שאמר בפיו שכך הי' המעשה שהם השתחוו לו.

מה החלום הזה אשר חלמת הבא נבא (לו ז)

רש"י, והלא אמך כבר מתה. שמעתי [?] אשר חלמת הבא, רמוז: 'רחל מתה'.

לרעות ... בשכם (לו יב)

א"ק, נראה הטעם שהלכו לשכם, לפי שכל 'מקומות המרעה' כבר 'תפוסים' ע"י אנשי העיר הסמוכים, אבל בשכם, אחר שהרגו את אנשי שכם [ואת הנשים והטף שבו], א"כ נותר מקום שכם הפקר.

לך נא ראה את שלום אחיך (לו יד)

■ מה הטעם לשלוח את יוסף 'לראות את שלום אחיו' - הלא 'מה שהיה כבר היה'.

א"ק, דבר תמוה הוא שאם יעקב חושש שקרה 'דבר רע' 'לעשרה אנשים חזקים', האיך שולח שם את יוסף, ומה יועיל יוסף?! ואם כבר קרה להם משהוא, מאי דהוה הוה? ונראה ששלח יוסף לראות את שלומם בתורת 'משגיח' [שהרי גילגל הוא בכך לפקח על התנהגות האחים ולבקר אותה], וא"ת

'שלום הצאן' מאי איכא למימר? וי"ל: ד'ההתנהגות עם הצאן' מעיד על הנהגתם הרוחנית, כמו שמצאנו במשה רבינו וברוד המלך (תהלים עח ע): 'ויקחהו מאחר הצאן'.

ובהכי אתי שפיר דכתיב: יוסף הי' רועה את אחיו בצאן*, דנמצא השתא פירושו: שהי' משגיח [רועה] על אחיו, ע"פ התנהגותם עם הצאן.

* ולא כתיב הי' רועה הצאן את אחיו.

והנה ארחת ישמעאליים באה מגלעד וגמליהם נושאים נכאת וצרי (לו ח)

■ שבעה דרכים - על 'הארות פנים' שהיתה במכירת יוסף

רש"י: למה פרסם הכתוב את משאם, להודיע 'מתן שרכן של צדיקים', שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע - וליוסף נודמנו 'בשמים' שלא יזוק מריח רע.

ותמהו רבים: מה ראו 'מן השמים' למנוע ממנו 'צער קל' של 'ריח רע' בשעת 'צער כ"כ גדול' שהוא עומד להמכר לעבד למצרים?

ביאר בזה רבי אליהו ברוך פינקל (מר"י מיר), שבעה אופנים שונים עפ"י רבותינו, כל אחד לפי דרכו:

א. ב'קלם' הוכיחו מכאן את 'דקדוק הדין' שגם בשעה שבא עונש או גזירה על אדם, הכל 'מדוד בתכלית הדקדוק' ואינו נענש ב'כי הוא זה' יותר מהנגזר.

ב. ב'סלבודקא' מצאו מקום כאן ללמוד על 'גדלות נפש האדם', שאף כשאדם נמצא בשפל המדרגה [עומד לימכר לעבד], אין זה פוגע בגדלותו, ואינו מאבד את 'חושיו הרוחניים', עד שאף ריח רע מפריע לו בשעה כזו.

ג. ב'נובהרדוק' הביאו מזה לאידך גיסא, להראות עד כמה האדם כבול אחר עניני העולם הזה, שאפילו בשעה כזאת, עדיין תופם אצלו מקום ענין פשוט שכזה.

ד. ב'מיר' אמר מרן הגר"ח שמואלביץ, שזה היה 'גילוי קירבה' ו'הארות פנים מיוחדת' של הקב"ה ליוסף, ללמדו, ש'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', ולהראותו שגם בשעה קשה שכזו: הקב"ה מלווה ושומרהו שלא יאונה לו כל רע.

ה. ב'ברייסק' ביארו בזה, כי כל הצרות לא הפריעו ליוסף כ"כ, מאחר שאף באותה שעה היה יכול לעסוק בתורה, וכשאדם עסוק בתורה, לא מענין אותו כל צרותיו, אלא שאילו היה לידו 'ריח רע' לא היה יכול לעסוק בתורה, ושוב יהיה מצב שאז אבדתי בעניי, לכן 'יד ההשגחה' סיבבה שלא יופרע מעסק התורה ע"י ריח רע, ואדרבה, הריח הטוב מועיל ללימוד התורה.

ו. אצל ה'חסידים' אמרו בשם האדמו"ר רבי יצחק מוורקי, שהגזירה על יוסף היתה רק על 'סורין שבגוף', אבל ברוחניות לא נגזרה עליו גזירה, דמה שנוגע לנשמה לא חפץ הקב"ה לנגוע אפילו כחוט השערה, וריח הוא דבר שהנשמה נהגית ממנו (כמוש"כ בברכות דף מג).

ז. וב"טעלז" ביאר בזה הגר"מ פוגמרנסקי על דרך משל: כך הראה הקב"ה ליוסף, שהצרות האלו שעוברים עליו אינם באים מ'סכין של מרצחים' אלא מ'סכין של מנתח', וע"י היסורים האלו יעלה לגדולה, ויהיה הצלה ליכל עם ישראל, לכן סיבבה ההשגחה שיהיו נושאים בשמים בידיהם, בכדי שיוסף ידע ש'רופא מנתח' מורידו למצרים.

דיש שני מיני אנשים המשתמשים בסכין לחתוך ולחבול בגוף האדם, והם רופא מנתח - ולהבדיל רוצח. ובכדי לעמוד על החילוק ביניהם ולדעת איזה מהם של המנתח ואיזה מהם של הרוצח, אנו רואים כי הרופא נוטל 'סכין נקיה היטב' ולובש כפפות על ידיו, וכך עושה הכל באופן הנקי ביותר כי גם החיתוך שעושה מטרתו להציל - משא"כ הרוצח שמטרתו להרוג, נוטל 'סכין מלאת חלודה' ואינו מקפיד כלל על נקיון.

מה בצע (לז כו)

■ מדוע חיפשו השבטים 'להרוויח כסף' מ'מכירת יוסף' ופרש"י ע"פ התרגום 'מה בצע', מה 'הניית ממון'.
א"ק, וצ"ע טובא, וכי מכל דבר צריך להרוויח כסף?
א. ואפשר שבחלום שראה יוסף, יש 'השפעה וקבלת תועלת' לאחים ('מאלמים אלומים'), ואם היו מוכרים אותו בלא מחיר, נמצא שעדיין לא התקיים החלום, לפיכך רצו שיתקיים ענין זה באופן שיהי' להם 'הנאת ממון' מיוסף. ובאמת בסוף זה התקיים ע"י יוסף 'הוא המשביר על הארץ'.
ב. עוי"ל שהוא כנגד (דברים כח טו): 'והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות ואין קונה', דמעשה אבות סימן לבנים / וכן תהלים (מד ט): 'תמכור עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם', ופירושו שם: שהיו בזויים בעיני השוברים, ולא חששו להחזיקם בתנאים קשים, ולא חששו אם ימותו, דבלא"ה אינם עומדים למכירה / ולכך הואיל ומעשה אבות סימן לבנים, אין זה סימן טוב אם ימכרו את יוסף 'בלא כסף ובלא מחיר'.

וישחטו שעיר עיזים (לז לא)

■ כיצד הותר לשבטים לקחת שעיר מעדר אביהם מי התיר להם לקחת שעיר מיעקב?
וי"ל, דמותר להם לצורך אכילה, ומה שאילו הי' יודע יעקב שהם רוצים את דמו לצורך 'מכירת יוסף' לא הי' מסכים - לאו כלום הוא*.

* כגון השולח לקדש לו אשה, והלך השליח וקידשה לעצמו - מקודשת לשליח, ולא אומרים: שאם היתה יודעת שהשולח שרוצה לקדשה הוא 'אדם נכבד ביותר', לא היתה מסכמת להתקדש לשליח.

וירד יהודה מאת אחיו (לח א)

■ הורידו את יהודה מגדולתו - והלא כל השבטים הסכימו? רש"י, למה נסמכה פרשה זו לכאן [והפסיק בפרשתו של יוסף], ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם, אמרו ליהודה: אתה אמרת למכרו! אילו אמרת 'להשיבו' היינו שומעים לך.

א"ק, צ"ב וכי מה חשבו האחים - שהאבא ישמח על מותו של יוסף?!

וצ"ל, שלמנהיג יש 'סייעתא דשמיא', וכאשר אין לו [סייעתא דשמיא] אינו ראוי להיות מנהיג, ולכך הורידוהו.

והנה האחים ציפו שיעקב יצדיק עליו את הדין, ויתנחם על מותו של יוסף, וכשראו שלא כך הדבר, אות היא שאין 'ברכת שמים' בהחלטותיו של יהודה.

הבה נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו היא (לח טו)

■ היכן ואיך החביא הסט"א את הינשמות הקדושות שנפלו בידי כידוע [אור החיים]: בשעת חטא 'אדם הראשון', נפלו ניצוצות קדושה בידי הסט"א, וכן נשמות קדושות נפלו בשבי, והם נתונים מאחורי חומות, ותחת 'מעוילים כבדים', ומה הם אותם חומות - איסורים שלא יוכלו להגיע אליהם, כגון:

נשמת משה - באיסור דודתו [עמרם ויוכבד] ובאיסור 'מחזיר גרושתו משנשאת' לדעת תרגום יונתן, שבטמים - באיסור אחיות [רחל לאה ושפחות].

'מלכות דוד', ו'מלך המשיח' הוחבאו אחר ד' מפתחות [ואלו הם]:

לוט ובנותיו [מצד האמא] / יהודה ותמר [מצד האבא] / ישי ושפחתו [במחשבה בלבד] / בת שבע / ולפי ריבוי המנעולים - נדע 'מה גדול האוצר'.

וישלח יהודה ... לקחת הערבון מיד האשה (לח ט)

■ האם יהודה חייב לתמר את הגדי ששלח

א"ק, קשה: אמאי אמר 'לקחת הערבון', והלא עיקר המטרה צריך להיות כדי לשלם הכסף שחייב?

וי"ל, הואיל ויש כאן 'מצות יבום*', [ויכול ליבמה בע"כ] ממילא פטור מלתת לה האתנן [ואין כאן חיוב ממון].

ואמנם יהודה, שלח הגדי 'כדי לשלם החוב', אך התורה כותבת לפי האמת, שאין כאן חיוב, ויש כאן רק ענין של 'לקחת הערבון מיד האשה'.

* כדמפרשים: שקודם מתן תורה, התקיים מצות יבום גם באופן זה שהאב היה מיבם את כלתו.

ויאמר יהודה תקח לה פן נהיה לבונו (לח כג)

'אילת' לשם מה אמר זה, הלא על כרחך כן יהי' מאחר שאינו מצאה, ותיריך: שאמר [יהודה] שמוחל לה כדי שלא יהי' גזל בידה. [וכן משמע ברש"י ע"פ השפ"ח].

■ כדת מה לעשות בטלית שהוחלפה - והמשתמש מברך כל יום 'ברכה לבטלה'

א"ק, וכן יעצתי ל... [שהוחלף טליתו בבית הכנסת], שיקנה לאדם אשר גנב ממנו בשגגה את הטלית [בקנין אודיתא], כדי שה'גזול' לא יעבור ברכה לבטלה [ומצוה לפרסם דבר זה - דשכיח הוא: א. שלא להניח הטליתים זה בצד זה [כידוע שליד כי"ס הוא מקום מועד לפורענות]. ב. שלאחר ש'גנב' הטלית יקנוהו לגנב].

שוב אמר לי ת"ח, שאין צריך [לקנין המיוחד של 'אודיתא'], אלא כיון ש'בעל הטלית' מסכים ש'הגנב' יקנה, כשתגיע הטלית לבית ה'גנב', הרי ה'גנב' קונה הטלית ב'קנין חצר'. [ומ"מ צריך שיכונן ה'מאבד' בליבו שמפקיר הטלית, ואין מועיל 'זוטו של ים' דבאיסורא אתי לדיה].

בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על העץ ואכל העוף את בשרך מעליך (מ טו)

■ מדוע אמר יוסף לשר האופים 'חזות קשה' - ולא רחה את פתרון החלום בכמה ימים?

א"ק, הנה רופא האומר לחולה בעוד שבוע תמות, ויאכלו אותך התולעים... הלא הוא חסר לב! ולמה יאמר יוסף 'חזות קשה' לשר האופים? הי' לו לומר: 'ראה הפתרון שלך הוא קצת מסובך, חזור בעוד ג' ימים, ואפתור לך...'
וי"ל ב' תירוצים, הראשון [בהקדם]:

א. הנה כל המתחזים וה'מתימרים לדעת העתיד', לעולם לא יאמרו דבר ברור, אלא יאמרו: אנו רואים 'שינוי חשוב בחיך' ב'שנה הקרובה', והיה: אם השואל 'יצליח בנכסיו' או 'יפשוט את הרגל', בכל מקרה זה 'שינוי חשוב'.

ועוד יעממו את 'ענין הזמן' ויאמרו [נביאי השקר' דלעיל] ב'שנה הקרובה', כענין הרוצה לשקר ירחיק עדותו*.

* מקור משפט זה ברא"ש (שבועות פ"ו ג).

וכנגד זה הזדמן כאן 'חלום כפול', ופתר יוסף: א. הפתרון יהי' בעוד ג' ימים [ולא תוך שנה]. ב. 'חתך הדברים בסכין', לימין ולשמאל, ל'שר המשקים' שחרור ועליה לגדולה. ול'שר האופים', מוות.

והבין יוסף שלא 'על חינם' זימנו לו מן השמים, חלום ל'זמן קרוב', ב'היפוך פתרונות', אלא על מנת שיפתרוהו ויתפרסם הענין, ולכך לא העלים הפתרון מן 'שר האופים'.

ב. עוי"ל, שהפתרון של יוסף הוא 'גדר של נבואה', והוא חייב למסור את נבואתו. וכעין זה אומרים, שאמר יוסף לאחיו: 'שמעו נא החלום הזה', ומסבירים מהו לשון 'נא', שאמר להם בבקשה שמעו נבואתי. [על ה'חלומות של המלוכה', כתב התרגום (מט כד): שהוא נבואה].

להנצחות ובכל עיני הספר:

אימ"ל: 6916645@GMAIL.COM